

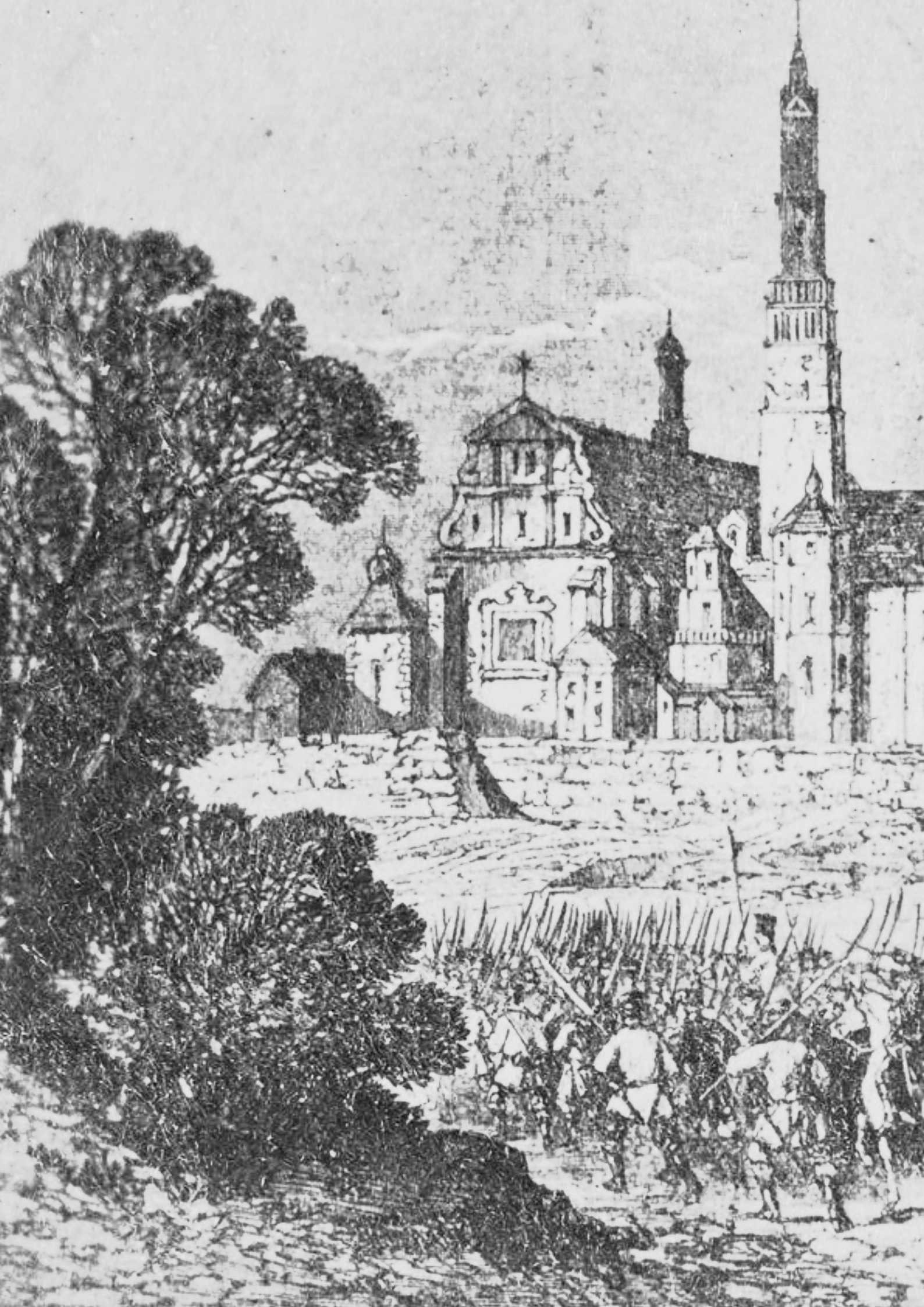
Powstanie Styczniowe

1200 bitew do polskości

2023 MAJ
PAŹDZIERNIK

PARK LEŚNY, UL. KWIATOWA

Powstanie Styczniowe

1200 bitew do polskości

WYSTAWA EDUKACYJNO-HISTORYCZNA

Dla uczczenia 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego w Parku Leśnym w Lubinie została otworzona 1 maja br. wystawa plenerowa „Powstanie Styczniowe – 1200 bitew do polskości”. Ekspozycja, przygotowana przez Muzeum Historyczne, została wsparta w ramach programu dotacyjnego Biura „Niepodległa” – państwowej instytucji kultury propagującej najważniejsze wartości i symbole z historii Polski. W skład wystawy wchodzi 16 flag rozmieszczonych na terenie parku, które są dedykowane wybranym postaciom i starciom zbrojnym powstania. Każdą flagę uzupełniają pobliska ławka oraz znajdujący się obok niej pulpit z informacjami na temat danej osoby lub starcia.

Muzeum Historyczne w Lubinie

Lubin 2023

22 stycznia 1863 roku Tymczasowy Rząd Narodowy wydał w Warszawie manifest, w którym ogłosił rozpoczęcie powstania przeciwko Imperium Rosyjskiemu. Tego dnia doszło do pierwszych walk na terytorium Królestwa Polskiego (potocznie nazywanego Kongresówką, w związku z utworzeniem tego państwa na mocy decyzji kongresu wiedeńskiego z 1815 roku), na początku lutego powstanie wybuchło także na Litwie. Trwało do jesieni 1864 roku, obejmując swoim zasięgiem również tzw. ziemie zabrane czyli byłe wschodnie województwa I Rzeczypospolitej, zagarnięte przez Cesarstwo Rosyjskie w wyniku rozbiorów (1772 – 1795).

[1814–1878]

LUDWIK MIEROSŁAWSKI

Generał, pisarz i poeta, teoretyk wojskowości i wynalazca, przywódca powstań w Wielkopolsce (1846, 1848), na Sycylii i w Badenii (1849). Mianowany 19 stycznia 1863 roku przez Komitet Centralny Narodowy dyktatorem i naczelnym dowódcą powstania. Po dwóch przegranych potyczkach na Kujawach już w lutym wyjechał do Paryża, skąd krytykował kiepską organizację powstania.

ROMUALD TRAUGUTT

Podpułkownik armii carskiej i polski generał, od października 1863 roku trzeci dyktator powstania, zakonspirowany w Warszawie. Próbował przekształcić oddziały partyzanckie w regularną armię, podjął przygotowania do uwłaszczenia chłopów, bezskutecznie starał się o pomoc militarną z krajów Europy Zachodniej. Po aresztowaniu go przez rosyjską policję w nocy z 10 na 11 kwietnia 1864 roku, 5 sierpnia został publicznie powieszony koło Cytadeli Warszawskiej wraz z czterema innymi członkami władz powstania.

[1826–1864]

**Powstanie
Styczniowe**
1200 latów do polskości

**Maria
Piotrowiczowa**

zbiórka oddziału Dworzaczka
lokaterka spod Dobrej

[1839–1863]

**Powstanie
Styczniowe**
1200 latów do polskości

**Stefan
Bobrowski**

przewodniczący
Komisji Wykonawczej
Rządu Narodowego

[1838/40–1863]

[1839–1863]

MARIA PIOTROWICZOWA

Córka ziemianina z okolic Łodzi, uczestnika powstania listopadowego. Po wybuchu powstania z mężem i częścią służby z folwarku przystąpiła do operującego w pobliżu oddziału, z obciętymi włosami i w męskim stroju. Gdy 24 lutego 1863 roku Rosjanie zaskoczyli oddział koło wsi Dobra, z grupą młodzieży broniła sztandaru tak zawzięcie, że rozwścieczeni oporem kozacy zmasakrowali jej ciało. Okoliczności śmierci Marii Piotrowiczowej sprawiły, że Rząd Narodowy wydał 16 kwietnia zakaz przyjmowania kobiet do służby liniowej, nie wszędzie jednak przestrzegany.

STEFAN BOBROWSKI

Student filozofii na uniwersytecie w Petersburgu, działacz stronnictwa czerwonych, opowiadającego się za radykalnymi reformami społecznymi (m.in. uwłaszczeniem chłopów bez odszkodowania). Głosował za rozpoczęciem powstania mimo braku wiary w sukces, przewodniczący Komisji Wykonawczej (Tymczasowego) Rządu Narodowego (21 stycznia–17 lutego 1863) i przewodniczący TRN (21 marca–12 kwietnia 1863). Zginął w pojedynku na pistolety z hrabią Adamem Grabowskim, samowznaczym komisarzem Rządu.

[1838/40–1863]

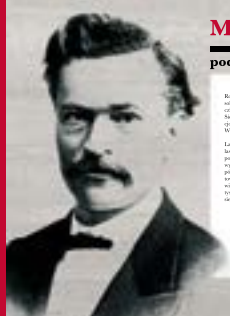

MICHAŁ JAN HEYDENREICH (HEIDENREICH) PS. KRUK

Syn spolonizowanego Niemca i Francuzki, podpułkownik armii carskiej. Jako naczelnik wojenny województw podlaskiego i lubelskiego dowodził 8 sierpnia 1863 roku zasadzką zastawioną na rosyjski konwój pocztowy pod Żyrzynem (na północny wschód od Puław). Starcie było największą wygraną Polaków, ale już dwa dni potem zwycięski oddział poniósł klęskę pod Fajslawicami. Po upadku powstania Heydenreich wyemigrował, wziął udział w wojnie francusko-pruskiej (1870–71), a potem osiedlił się we Lwowie.

[1831–1886]

MICHAŁ JAN HEYDENREICH PS. KRUK

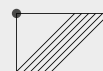
podpułkownik, zwycięzca spod Żyrzyna

Michał Jan Heydenreich, syn spolonizowanego Niemca i Francuzki, był do odwołania szlacheckim Niemcem. W 1863 roku, jako podpułkownik armii carskiej, dowodził zasadzką na rosyjski konwój pocztowy pod Żyrzynem. Starcie było największą wygraną Polaków, ale już dwa dni potem zwycięski oddział poniósł klęskę pod Fajslawicami. Po upadku powstania Heydenreich wyemigrował, wziął udział w wojnie francusko-pruskiej (1870–71), a potem osiedlił się we Lwowie.

W 1863 roku, jako podpułkownik armii carskiej, dowodził zasadzką na rosyjski konwój pocztowy pod Żyrzynem. Starcie było największą wygraną Polaków, ale już dwa dni potem zwycięski oddział poniósł klęskę pod Fajslawicami. Po upadku powstania Heydenreich wyemigrował, wziął udział w wojnie francusko-pruskiej (1870–71), a potem osiedlił się we Lwowie.

[1831
1886]

Michał Jan Heydenreich ps.Kruk

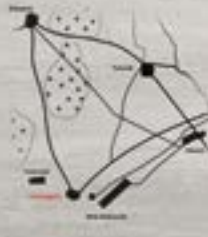
[1831–1886]

Powstanie styczniowe było największym i trwającym najdłużej polskim zrywem zbrojnym. Miało charakter wojny partyzanckiej, podczas której doszło do ok. 1200 bitew i potyczek. Przez oddziały powstańcze przewinęło się około 200 tys. osób, przede wszystkim z rodzin szlacheckich. W zachodniej części ziem zabranych wzięło udział w powstaniu także wielu Litwinów i Białorusinów, na pozostałych ich terenach ludność łotewska, białoruska i ukraińska była nastawiona do niego obojętnie lub wrogo.

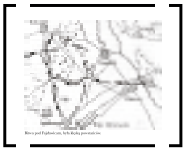

BITWA POD FAJSŁAWICAMI

krwawa zemsta za Żyrzyn

Obwód szanowanego na wojnę pod Żyrzynem na generała Michała Hrydzewicza ok. 1200 ludzi zmuszających do odwrotu w kierunku lasu przez przetransportowanie ich ok. 2500 żołnierzy z dwukrotnym armatami. Podstawą do tego było CBA, rozprawy i ich kłopoty z armatami, które partie powstańcze bezskutecznie próbowały przerwać. Jednakże, pod koniec sierpnia, powstańcy zmuszali Rosjan do odwrotu i kładli pod dowództwem samego Hrydzewicza. Odniesienie zwycięstwa nad Rosjanami 24 sierpnia, a 2500 powstańców zabiło do niewoli. Straty Rosjan wyniosły tylko kilkanaście zabitych i ok. 40 rannych.

Kłóśka ta pokazała inżynierowi strategii oddziały powstańcze na Łubel- wycieczki i przetrwały do 10 milimetrów pionu oporu, którego w wy- kładkach. Sam Hrydzewicz zmuszony był wycofać się do Gubry, strze- gać z odległości na swoją kłóśkę, decydując o mililitrach.

24 sierpnia
1863

BITWA POD ŻYRZYNYM

klęska Rosjan

Cztery dni po zwycięskiej potyczce pod Chwałowem oddział pod komendą pł. Michała Hrydzewicza (pseudonim „Kosa”), liczący ok. 2000 powstań- ców, w dniu 10 sierpnia, zmuszając Rosjan do odwrotu w kierunku lasu, który przetransportował ich ok. 2500 żołnierzy z dwukrotnym armatami. Podstawą do tego było CBA, rozprawy i ich kłopoty z armatami, które partie powstańcze bezskutecznie próbowały przerwać. Jednakże, pod koniec sierpnia, powstańcy zmuszali Rosjan do odwrotu i kładli pod dowództwem samego Hrydzewicza. Odniesienie zwycięstwa nad Rosjanami 24 sierpnia, a 2500 powstańców zabiło do niewoli. Straty Rosjan wyniosły tylko kilkanaście zabitych i ok. 40 rannych.

Wiedomość o klęsce Rosjan pod Żyrzynem narodziła się nie tylko po Ko- lewicz, Polak, ale i po Europie. W rezultacie wielkiego zwycięstwa powstań- ców w tym momencie Rosjanów wobec Rosji, a nie tylko wobec Rosji.

8 sierpnia
1863

Bitwa pod Fajslawicami

[24 sierpnia 1863]

Bitwa pod Żyrzynem

[8 sierpnia 1863]

BITWA POD ŻYRZYNYM

klęska Rosjan

Cztery dni po zwycięskiej potyczce pod Chwałowem oddział pod komendą pł. Michała Hrydzewicza (pseudonim „Kosa”), liczący ok. 2000 powstań- ców, w dniu 10 sierpnia, zmuszając Rosjan do odwrotu w kierunku lasu, który przetransportował ich ok. 2500 żołnierzy z dwukrotnym armatami. Podstawą do tego było CBA, rozprawy i ich kłopoty z armatami, które partie powstańcze bezskutecznie próbowały przerwać. Jednakże, pod koniec sierpnia, powstańcy zmuszali Rosjan do odwrotu i kładli pod dowództwem samego Hrydzewicza. Odniesienie zwycięstwa nad Rosjanami 24 sierpnia, a 2500 powstańców zabiło do niewoli. Straty Rosjan wyniosły tylko kilkanaście zabitych i ok. 40 rannych.

Wiedomość o klęsce Rosjan pod Żyrzynem narodziła się nie tylko po Ko- lewicz, Polak, ale i po Europie. W rezultacie wielkiego zwycięstwa powstań- ców w tym momencie Rosjanów wobec Rosji, a nie tylko wobec Rosji.

8 sierpnia
1863

Rosyjskiej armii w Królestwie Polskim, liczącej 100 tysięcy żołnierzy, powstańcy mogli przeciwstawić tylko gorący patriotyzm, entuzjazm i zapał do walki o niepodległe państwo - brakowało im broni palnej, wyposażenia i umundurowania. Nie było również koordynacji działań wojskowych, decyzje osób aspirujących do roli dowódcy naczelnego i decyzje dowódców lokalnych tylko powiększały chaos. Zabrakło jednoci politycznej we władzach powstania, a rachuby na to, że Austria, Francja i Wielka Brytania zmuszą Rosję do ustępstw w kwestii polskiej, nie spełniły się. Gdy na początku marca 1864 roku car Aleksander wydał dekret o uwłaszczeniu chłopów, uwalniający ich z poddaństwa i przyznający prawo do posiadania ziemi, w tym z majątków ziemskich odebranych szlachciom zaangażowanym w insurekcję, chłopci zaczęli masowo opuszczać oddziały powstańcze. Najdłużej, do grudnia 1864 roku, walczył na Podlasiu oddział księdza Stanisława Brzóska.

**Powstanie
Styczniowe**

1200 hitów do polskości

**Bitwa pod
Siemiatyczami**

największa bitwa podczas
powstania

[7 lutego 1863]

**Powstanie
Styczniowe**

1200 hitów do polskości

**Bitwa pod
Wigrowem**

„Polskie Termopile”

[3 lutego 1863]

BITWA POD WĘGROWEM

„Polskie Termopile”

Powstanie
Styczniowe
1905 latów do polskości

W dniu 17 lutego 1863 roku w okolicy Węgrowem doszło do starcia między oddziałami polskimi a wojskami rosyjskimi. Polacy, dowodzeni przez Józefa Dworaka, odnieśli zwycięstwo, co miało duże znaczenie dla powstania styczniowego.

W dniu 17 lutego 1863 roku w okolicy Węgrowem doszło do starcia między oddziałami polskimi a wojskami rosyjskimi. Polacy, dowodzeni przez Józefa Dworaka, odnieśli zwycięstwo, co miało duże znaczenie dla powstania styczniowego.

W dniu 17 lutego 1863 roku w okolicy Węgrowem doszło do starcia między oddziałami polskimi a wojskami rosyjskimi. Polacy, dowodzeni przez Józefa Dworaka, odnieśli zwycięstwo, co miało duże znaczenie dla powstania styczniowego.

[3 lutego
1863]

BITWA POD SIEMIATYCZAMI

największa bitwa podczas powstania

Powstanie
Styczniowe
1905 latów do polskości

W dniu 7 lutego 1863 roku w okolicy Siemiatycz doszło do starcia między oddziałami polskimi a wojskami rosyjskimi. Polacy, dowodzeni przez Józefa Dworaka, odnieśli zwycięstwo, co miało duże znaczenie dla powstania styczniowego.

W dniu 7 lutego 1863 roku w okolicy Siemiatycz doszło do starcia między oddziałami polskimi a wojskami rosyjskimi. Polacy, dowodzeni przez Józefa Dworaka, odnieśli zwycięstwo, co miało duże znaczenie dla powstania styczniowego.

W dniu 7 lutego 1863 roku w okolicy Siemiatycz doszło do starcia między oddziałami polskimi a wojskami rosyjskimi. Polacy, dowodzeni przez Józefa Dworaka, odnieśli zwycięstwo, co miało duże znaczenie dla powstania styczniowego.

[7 lutego
1863]

DIONIZY FELIKS CZACHOWSKI

Bogaty szlachcic bez doświadczenia wojskowego, mieszkaniec województwa sandomierskiego. Po wybuchu powstania objął komendę nad jednym z oddziałów Langiewicza i w walkach wyróżnił się jako wykonawca trudnych rozkazów; samodzielnie wygrał kilka potyczek w kwietniu i maju. Chętnie stosował wobec Rosjan odwet, co sprawiło, że ścigano jego oddziały szczególnie zawzięcie i w czerwcu musiał wycofać się do Galicji. W październiku wrócił do Królestwa, gdzie 5 listopada zginął pod Jaworem Soleckim.

[1810–1863]

Powstanie zakończyło się klęską – około 10-20 tysięcy jego uczestników poległo w walce, około tysiąca zostało straconych, ok. 38 tysięcy skazano na katorgę lub zesłanie na Syberię, a około 10 tysięcy wyemigrowało. Wojska rosyjskie prowadziły pacyfikację zaciekle i okrutnie – palone były miejscowości udzielające schronienia powstańcom, zdarzały się rzezie ludności cywilnej, niszczone dobra kultury. Po upadku powstania skonfiskowano ok. 1600 majątków ziemskich, zniesiono autonomię Królestwa Polskiego, rozpoczęła się intensywna rusyfikacja.

[1826–1863]

FRANCESCO NULLO

Syn zamożnego kupca z włoskiego Bergamo, zwolennik zjednoczenia Włoch, jeden z uczestników udanej wyprawy Garibaldiego na Sycylię. 4 maja 1863 roku, po przekroczeniu granicy galijskiej na czele włosko-francusko-polskiej grupy ochotników, dołączył do oddziału powstańczego, który nazajutrz został zaatakowany przez liczniejsze wojska carskie. Podczas kilkugodzinnej wymiany ognia dowodzący na prawym skrzydle Nullo poległ, najprawdopodobniej przy próbie ataku na bagnety. Był jednym z co najmniej kilkuset cudzoziemców, którzy walczyli u boku Polaków.

Decyzja ze stycznia 1863 roku miała korzystne skutki długofalowe. Skala rosyjskich represji sprawiła, że polityka ugody wobec zaborcy, popierana przez część elit Królestwa Polskiego, straciła szansę na większe poparcie społeczne. Powstanie przyczyniło się do korzystnego uwłaszczenia chłopów, następstwem którego były skok demograficzny, ogromny wzrost produkcji przemysłowej i urbanizacji oraz podniesienie się stopy życiowej. Z tych procesów gospodarczych wynikał bujny rozwój kultury. Pamięć o powstaniu, kultywowana w literaturze i malarstwie, podtrzymywała nastroje patriotyczne, motywując nowe pokolenia działaczy niepodległościowych. Miało to wielkie znaczenie, gdy podczas I wojny światowej pojawiła się możliwość odzyskania niepodległości.

**Powstanie
Styczniowe**
100 lat temu do polski

**Karol Konstanty
Njewski**
*przywódca
krajowego*

[1833–1897]

**Powstanie
Styczniowe**
100 lat temu do polski

**Marian
Langiewicz**
duchowy przywódca

[1827–1887]

201

201

201

MARIAN LANGIEWICZ

Porucznik armii pruskiej, uczestnik wyprawy Garibaldiego na Sycylię (1860). Jako dowódca sił powstańczych w województwach krakowskim i sandomierskim, wprowadzony w błąd przez rzekomego wysłannika Rządu Narodowego, ogłosił się w marcu 1863 roku dyktatorem powstania. Po bitwie pod Grochowskimi (18 marca) przeszedł z niewielkim oddziałem do Galicji i został aresztowany przez Austriaków; zwolniono go z więzienia dopiero w 1865 roku.

[1827–1887]

[1833–1897]

KAROL KONSTANTY MAJEWSKI

Z wykształcenia agronom, polityk i działacz niepodległościowy. Jeden z liderów stronnictwa białych, w momencie wybuchu powstania więzień Cytadeli Warszawskiej. Wyszedł na wolność w maju 1863 roku, 14 czerwca został wybrany na przewodniczącego Rządu Narodowego, najdłużej pozostającego na tym stanowisku (95 dni), do aresztowania go w połowie września. Miał objąć stanowisko w rządzie Romualda Traugutta, ale pod koniec lutego 1864 roku został ponownie aresztowany i trafił na zesłanie w gubernię woroneskiej.

WYSTAWA EDUKACYJNO-HISTORYCZNA

Powstanie Styczniowe

1200 bitew do polskości

Park Leśny w Lubinie
maj–październik 2023

Koncepcja wystawy

Marek Zawadka

Teksty i redakcja

Wojciech Holicki

Realizacja graficzna

Joanna Kulik

Realizacja techniczna

Joanna Kulik, Kamila Tworek, Krzysztof Koszewski, Jakub Łobodziński

Koordynator projektu

Ewelina Haduch

KATALOG WYSTAWY

Teksty i redakcja

Wojciech Holicki

Projekt graficzny i skład

Joanna Kulik

Fotografie

Tomasz Folt

Wydawca

Muzeum Historyczne w Lubinie

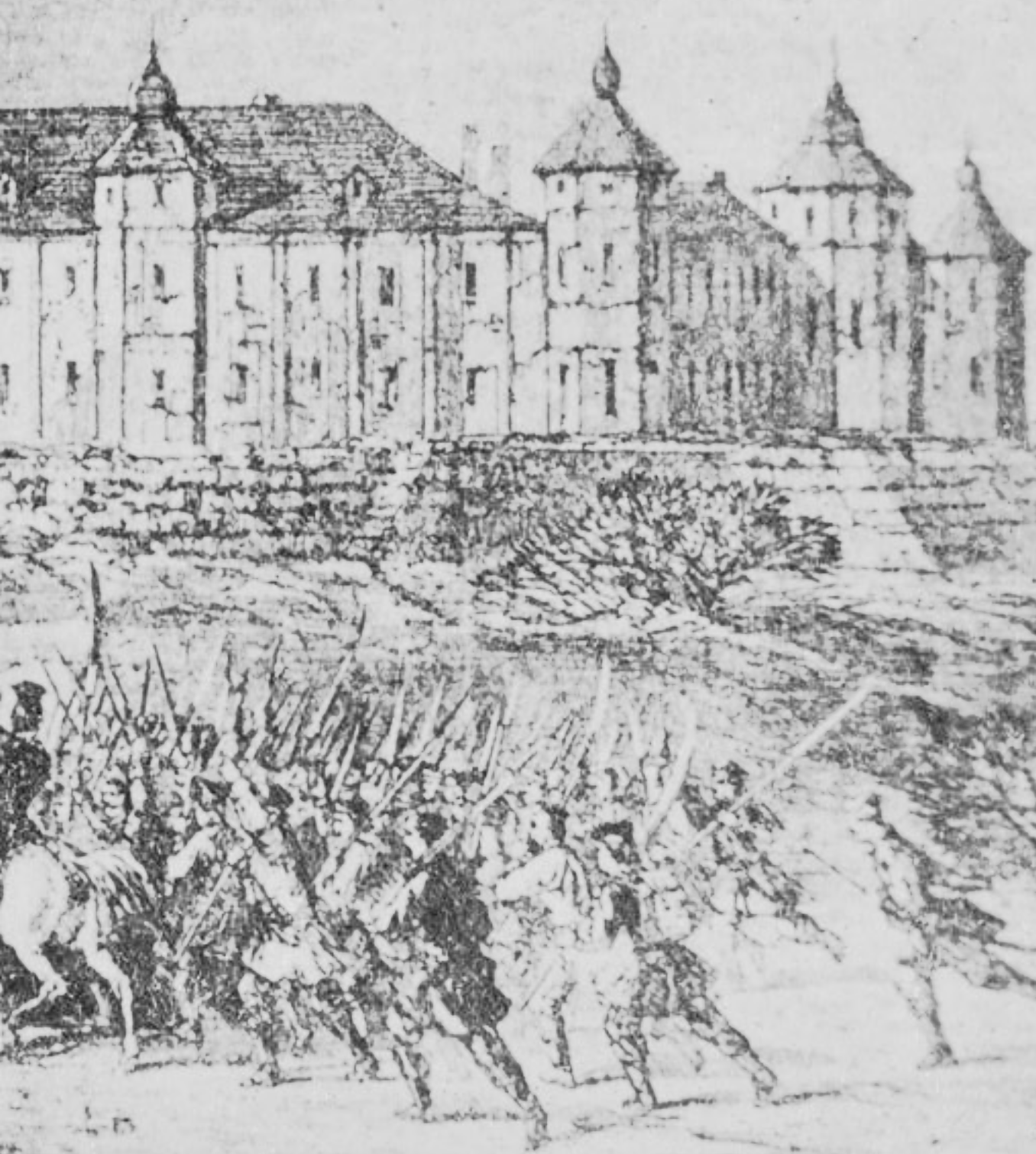
Dyrektor

dr Marek Zawadka

ISBN 978-83-65574-56-4

© Copyright by Muzeum Historyczne w Lubinie, 2023

Lubin 2023

Oddział powstańców styczniowych pod klasztorem na Jasnej Górze w Częstochowie, Źródło: Biblioteka Narodowa

ISBN 978-83-66574-56-4

9 788366 574564

